

KARAPINAR'DA NELER OLUYOR?

Doğa, obruk oluşumu konusunda dünyanın hiçbir yerinde Karapınar'da olduğu kadar cömert davranmamıştır. Dünyada az rastlanan bir jeolojik yapıya sahip olan bu yerleşim merkezinde oluşan çok sayıda obruğa 6 Şubat 2009'da Akkuyu Yaylası'nda bir yeni obruk daha eklendi.

Selda CEYHAN

MTA Genel Müd. ,

Enerji Dai. Bşk.

seldausgu@yahoo.com

Hafize AKILLI

MTA Genel Müd.,

Enerji Dai. Bşk.

hafizeakilli@yahoo.com

Son yıllarda Karapınar' da meydana gelen obruk sayısındaki artış halk arasında tedirginliğe yol açmıştır. 10 Kasım 2008 gecesi, Konya-Karapınar ilçesinin güneybatısındaki İnoba Yaylası'nda 25 metre çapında, 33 metre derinliğinde içinde su bulunan bir obruk meydana gelmiştir. Son olarak 6 Şubat 2009'da Karapınar ilçesi Akkuyu Yaylası'nda İnoba obruğu ile aynı tektonik doğrultuda yer alan 30 metre çapında, 49 metre derinliğinde bir obruk daha oluşmuştur. Peki, OBRUK nedir?

"Obruk" sözcük anlamıyla oyuk, çukur, çöküntü anlamına gelmektedir. Karstik yer şekillerinden olan obruklar yer altında kireçtaşı gibi eriyebilen kayaların zamanla boşluklar (mağaralar) meydana getirmesi ve bu boşlukların tavanlarının çökmesiyle oluşur.

Karapınar Obrukları için cehennem çukurları denilse de, kendi içinde öylesine şaşırtıcı güzellikler barındırırlar ki görenleri hayrete düşürür. Bunlar dünyanın sayılı karstik oluşumlarıdır. Oluşumları milyonlarca yıldan beri süregelmekte olup halen günümüzde de devam etmektedir.

İnoba Obruğu'nun sulu hali-Mithat Korkusuz'dan alınmıştır.

Obrukları tanımak için mutlaka görmek gerekir. Obrukların yer aldığı Karapınar ilçesi çok eski bir tarihe sahiptir. Eski çağlarda var olan Orta Anadolu'yu içine alan büyük bir gölün varlığı söz konusudur. Bu gölün kurumması sonucunda meydana gelen düzlükte tarih boyunca çeşitli

yerleşim yerleri kurulmuştur. Bu göl yerleşim yerlerinden birisi Karapınar'dır. Karapınar çok eski yerleşim yerlerinden birisi olmakla birlikte insanoğlunun çölleşme ve obrukların oluşumu gibi doğa olaylarını yaşayarak izlediği çok ender bölgelerden birisidir. Karapınar'ın kuzeyini ve kuzey batısını çevreleyen Obruk Platosu, Tuz Gölü havzası ile Konya Ovası arasında yer alır. Doğusunda Karacadağ, Hasan Dağı ve Melendiz Dağları; batısında ise Bozdağlar vardır. Obruk Platosu'nun genel jeolojik birimleri yatay yapılı, Neojen yaşlı, kalker, marn, kilaşı ve kumtaşıdır. . Bu plato akarsular tarafından az parçalanmış dalgalı bir yüzeye sahiptir. Zengin bozkırlarla kaplı olan Obruk Yaylası, il hayvancılığı ve tarımı açısından önemlidir.

Obruk platosuna adını veren platoda irili ufaklı olmak üzere pek çok obruk vardır. Bunlardan bazılarının özellikleri şöyledir: Dairesel, eliptik, eğimli veya dik şekillidir. Obrukların derinlikleri birkaç metreden başlayarak; birkaç yüz metreye kadar ulaşabilirler. Bazıları silindir biçiminde olup dipleri görünmekte, bazılarının ise dipleri görünmemektedir. Bazı obrukların içinde su, CO₂ ve kükürt minerali vardır, bazıları kurudur. Özellikle

Akkuyu Obruğu

sulu obruklar doğal bir havuz görünümünde olup, içerisinde küçük balıklar, kurbağa, su yılanları, kuşlar gibi canlılar yaşamaktadır. Geçmişte insanlara bile ev sahipliği yapan obruklar vardır. Çıralı Obruğu bunlardan bir tanesidir. Bu obrukların diğer bir özelliği de, sularının renginin

yazın ilk aylarında koyu lacivert ve yeşil iken, yaz ilerledikçe çivit mavisine dönüşüp, berrak bir renk almasıdır. Bu görünümüyle altın sarısı bozkırda mavi renkli nazar boncuklarına benzemektedirler.

Obruklar neden dairesel şekillidir?

Çatlak, tabaka düzlemleri ve kırıklardan geçen basınçlı (freatik) akımların belirgin özelliği, geçtikleri yerlerde dairesel veya eliptik şekiller oluşturmalarıdır. Güçlü bir basınç altındaki akımın bıraktığı izler tepe ve tabanda benzerdir. Bazı araştırmacılara göre tabaka düzlemleri boyunca freatik zonda oluşan girdaplı akımın meydana getirdiği kanal şekli eliptiktir. Bazılarına göre ise eliptik şekil, iki farklı kimyasal yapıya sahip suların karışımının tabaka düzlemi boyunca akması ve başlıca kanallarda akım sonucu oluştuğu savunulmaktadır. Karışım suları, ana iletim kanallarında burulma aşındırma özelliği gösterir. Eğer, yukarı havzalardaki sular bu kanalları besliyorsa kanal şekli genellikle daireseldir. Kimyasal yapısı homojen suların oluşturduğu kanal kesitinde daireseldir. (Şahinci, 1991)

Buradan çıkarılacak sonuç şudur ki; kimyasal kökeni aynı olan Toroslardan gelen basınçlı sular, girdaplı akışları ile kireçtaşlarının ana iletim kanallarından geçerken meydana getirdiği dairesel aşındırmalarla obruklar dairesel bir şekil kazanmaktadır.

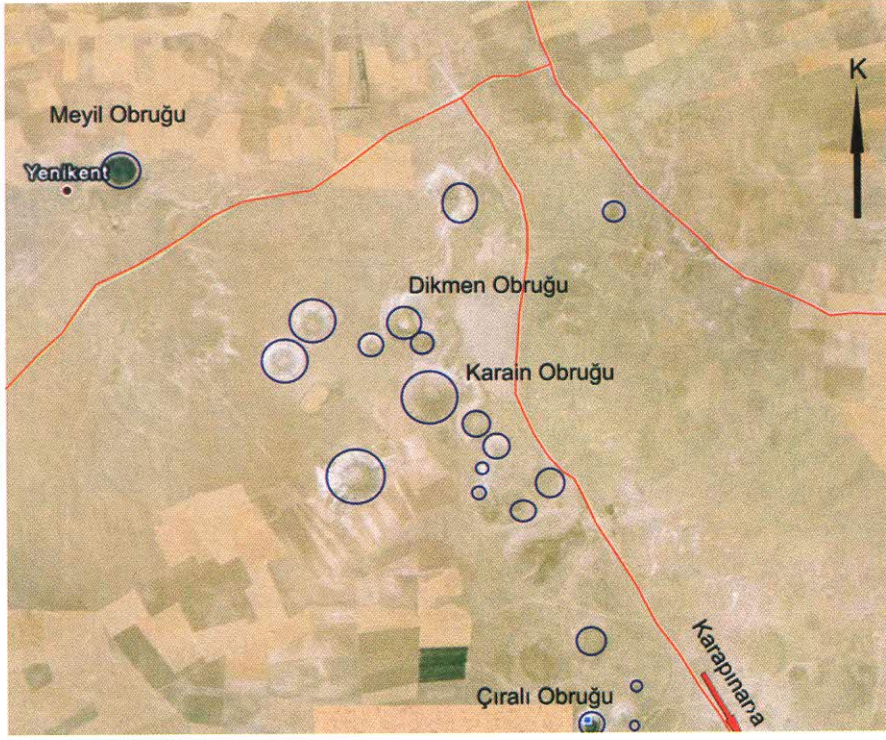
Obrukların Oluşumu

Bölge, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri ile bilimsel araştırmalar açısından önemini korumaktadır. Karapınar ve çevresinde çalışma yapan araştırmacılar bu obrukların oluşumu ile ilgili birçok görüşler ortaya koymuşlardır. Çalık (1939) obrukların oluşumunun volkanik olaylarla ilgili olduğunu, Lahn (1940) yeraltı suyunun belirli hatlar boyunca aktığını ve obrukların derin faylara bağlı olduğunu belirtmiştir. Çörekçioğlu (1985), Biricik (1992), Canik (1997), Göçmez ve diğ. (2000), çalışmalarında obrukların oluşumunun karstlaşma ve volkanizmaya bağlı olduğunu belirtmiştir. Obrukların oluşmasında Pliyosen yaşlı

göl çökelleri içinde önemli bir kalınlık sunan kireçtaşlarının varlığı etkili olmuştur. Karapınar-Hotamış arasından kuzeye doğru hareket eden yer altı suları, yöredeki volkanizmanın halen çıkarmaya devam ettiği CO₂ ile karbonik asit oluşturmakta ve bu da gölsel kireçtaşını eritmektedir. Eritme, Kuzeydeki Tuz gölü güneyinden boşalan kaynaklara kadar sürmektedir. Bu bir iç karstlaşma olayı olup, kireçtaşının eritilmesi derinden yer yüzüne doğru yükselerek gelişen bir olaydır. (Canik ve Arıgün 2000, Göçmez ve diğ 2000). Pekkan ve Bayarı (2005) çalışmalarında, Konya ovasında yer alan obrukların oluşumunda etkili süreçleri morfolojik, jeolojik, hidrojeolojik, batimetrik ve yeraltı suyunun kimyasal- izotopik (13C, ³H, 14C ve ¹⁸O) verileri aracılığıyla incelemiştir. Yeraltı suyunun izotopik ve kimyasal bileşimini inceleyerek sulu obruklarda yüzeylenen suyun ana beslenme alanının Toroslar olduğunu, yer altı suyu yaşının güneyden kuzeye doğru binlerce yıldan on binlerce yıla doğru arttığını tespit etmiştir. 13 C izotop verilerine göre obrukların oluşumunda kabuksal karbondioksit getirimine bağlı karstlaşmanın değil, karışım korozyonunun etkili olduğunu savunmuştur. Yazara göre ayrıca obruklar güneydoğuda Akgöl Düdeni ile kuzeybatıda Cihanbeyli Traverten Konileri arasında uzanan KB-GD doğrultulu bir hat üzerinde yer almaktadır. Bu hat Tuz Gölü havzasında yüzeylenen ve gömülü fay hatlarına paraleldir.

Bu obruklar yeraltında oluşturdukları büyük mağaralar ve ani oluşumları ile yerleşim yerleri için risk oluşturduğu gibi halk arasında tedirginliğe neden olmaktadır. 2006 yılında Karapınar'ın Kurtbasan Yaylası'nda oluşan obruk, evlerin yakınındadır. 2008'de oluşan İnoba obruğu da yerleşim yerine 100 m mesafededir.

Selçuk Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Güler Göçmez' e göre, yer altı sularının çekilmesi de obruk oluşumunu tetiklemektedir. Kontrolsüz sulama sonucu yer altı suyu çekildikçe, taşıyıcı bir kuvvet

Meyil ve Çıralı Obruğları arasında oluşan bazı obrukların KB-GD doğrultulu dizilimi

olan suyun taşıma gücü ortadan kalkmakta, obruklar oluşmaktadır. Obruğun önceden sinyali yoktur, her an oluşabilmektedir. Bölgede jeolojik ve jeofizik etütlerle alttaki boşluklar tespit edilmeli ve önlem alınması gerektiği belirtilmeli, belki de yakın zamanda bir mahallenin altında obruk oluşabileceği açıklanmalıdır. Çalışma ile en azından yerleşim birimleri bölgeden taşınabilir. Çökmelerin önlenmesinin diğer bir yolu da damla sulamanın benimsenmesi gerektiğidir.

Ayrıca Konya-Adana devlet karayolu Karapınar'ın içinden geçmektedir. Geçen ağır vasıtaların yapmış olduğu sarsıntılar da obruk oluşumunda etkilidir. 1969 yılında kurulan Karapınar Atış Poligonu dünyaca ünlüdür. Bu poligonda yapılan atışlar sırasında oluşan sarsıntıların obruk oluşumunu tetikleyen diğer bir faktör olarak düşünebiliriz. Önemli obruklardan bazılarının özellikleri aşağıda açıklanmıştır.

Kızören Obruğu

Konya'nın 70 km. kuzeydoğusunda Obruk bucağının 4 km. kuzeyinde Kızören Obruğu bulunmaktadır. Bu obruk gölünün en uzun yeri 180 m, en kısa yeri de 150 m.dir. Derinliği 145 m. olup, suyun düzeyi yüzeyden 20 m. aşağıdadır. Suyun rengi günün her saatinde gün ışığına göre değişiklik göstermektedir. Obruğun hemen yanı başında 13. yy dan kalma bir Han bulunmaktadır. Osmanlı döneminde önemli bir merkez olan Obruk

Köyünde, yıkıntıları bile göz alıcı olan Obruk Hanı zamana meydan okur.

Çıralı Obruğu

Konya, Karapınar ilçesi Akviran yaylası Obruk Gölleri bölgesinde bulunan Çıralı Göl, bir obruk gölüdür. Yaklaşık 250 m. çapında olan kalker tabakası içerisindeki bu gölün kenarları 80 m. yüksekliğinde dik bir çanak şeklindedir. Gölün derinliği 35 m.dir. Gölün çevresinde dik falezler

üzerinde küçük mağara ve kovuklar bulunmaktadır. Göl çevresinde Roma döneminde bir yerleşim olmuştur. Bunu gösteren Roma dönemine ait yerleşim kalıntıları ile kaya mezarları bulunmaktadır.

Meyil Obruğu

Karapınar'ın yaklaşık 35 km KB ' sındaki Meyil yaylasında yer alır. Neojen'e ait tabakalar içersinde gelişmiştir. Obruk, uzun ekseni 650 m olan büyük bir elips şeklindedir. Obruk yamacının kuzey kesimi daha dik ve daha yüksektir. Güney yamacı ise daha az eğimli ve alçaktır. Obruk içindeki gölün kıyasına inen yol, daha az eğimli olan güney yamaçtır. Maksimum derinliği 40 m dir.(Buldur 2000)

Gökhöyük (Timraş) Obruğu

Konya-Karaman-Silifke yolunun 48. km.sinde bulunan Gökhöyük Obruk Gölü, elips biçiminde bir göl olup, en uzun yeri 325, en kısa yeri de 250 m.dir. Ovanın düzeyinden 20 m. aşağıdaki su yüzeyinde bu genişlik 260-200 m.yi bulmaktadır. Gölün derinliği 35 m. olup, suyu tatlı ve içilebilecek niteliktedir.

Nebili Obruk

1972 de aniden oluşmuştur. Nebili köyünün 1,5 km batısındadır. Ağız çapı 12m , derinliği 70 m olup derinlere doğru yatay kesit alanı genişlemektedir. Obruk su tablasına ulaşmıştır. (Canik ve Arigün 2000)

Akviran Obruğu

1977 yılında aniden oluşmuştur. Yatay kesit alanı derinlere doğru genişlemektedir. Ağız çapı yaklaşık 30 m, derinliği 90 m dir. Oluşum derinliği su tablasına ulaşmıştır. (Canik ve Arigün 2000)

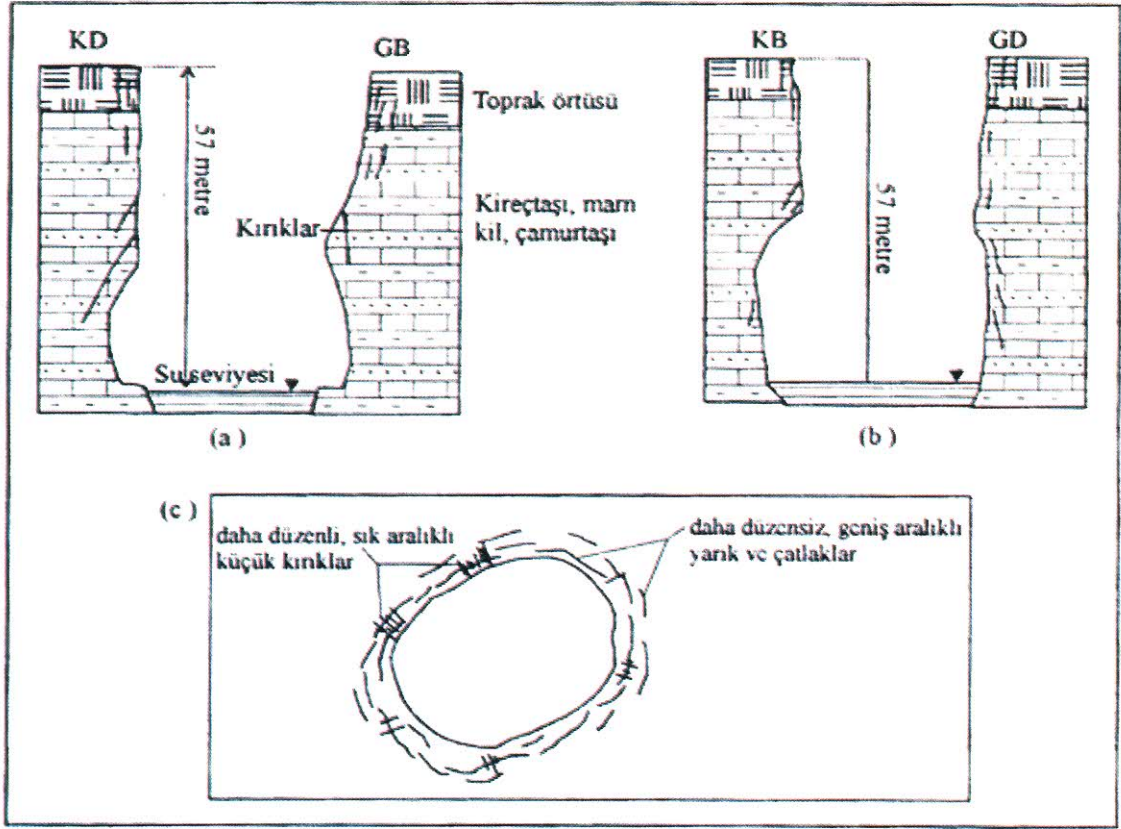
Yavşan Obruğu

Karapınar İlçesi'nin 5 km kuzeybatısında yer almaktadır. Ağustos 2000 tarihinde obruğun KD-GB kesitinde çapı 17 m KB-GD kesitinde ise 15 m olarak ölçülmüştür. Yaklaşık dairesel şeklindeki obruğun ortalama alanı 201 m² dir. Tabanında su bulduran obrukta bu tarihteki su seviyesi 57 m dir.

Konya yöresinde bu önemli obrukların yanı sıra, Çifteler, Güvercinli, Gangalli, Apa- Saraycık ,Potur, Zincanlı, Kuru, Kara, Celal, Kurk, Derin, Fincan, Yunus ,Kayalı, Yılan , Meke, Everen, Hamam, Yeniopan, Dikmen, Kolca, Karkın, Cehennem, Yarım, Ak, Sekizli, Kızıl, Karain, obrukları bulunmaktadır.

Karapınar obruk platosunun ıssız ve benzersiz doğa parçası, gerçekten görülmeye değer güzellikleri kapsamaktadır. Dünyada eşi benzeri olmayan bu obrukları karadan görmek mümkün olduğu gibi balonla yapılacak seyahat de ilgi çekici olabilir.

Karapınar'ın tarihi geçmişi, bölgeye has özellikteki halı-kilim dokumacılığı, hayvancılık, tarım, bölgenin ekoturizm bölgesi olması nedeniyle Karapınar Belediyesinin bu konuya göstereceği hassas tutumla ilçe, çevre politikalarında örnek belde gösterilebilir. Belediyenin burada her yıl düzenleyeceği Obruk Festivali de bölgeye önem kazandıracaktır.

Yavşan obruğunun Ağustos 2000 tarihinde a: KD-GB, b: KB-GD yönündeki kesiti
c:Yavşan obruğunun harita görünümü (Göçmez ve diğ., 2000)

Kaynaklar:

Biricik, S.A., 1992, Obruk Platosu ve Çevresinin Jeomorfolojisi. Marmara Üniversitesi. Yayın No: 531, İstanbul

Canik, B., Arıgün, Z., 2000, Karapınar-Kızören (Konya) Dolaylarındaki Obrukların Oluşumu ve Karapınar Volkanizmasının Bu Olaya Etkisi. Karapınar Sempozyumu, Konya.

Çalık, Z., 1939, Obruklar. Konya Halkevi Dergisi. Yıl III, Sayı 30, Konya.

Çörekçioğlu, İ., 1985, Konya-Karapınar-Kızören Arasındaki Obrukların Oluşumu İle İlgili Hidrojeoloji Etüt Raporu, DSİ IV. Bölge Müdürlüğü, Konya.

Göçmez, G., Eren, Y., Aydın, Y., Söğüt, A.R., 2000, Karapınar Çevresinde Oluşan Yeni Obruk. Karapınar Sempozyumu, Konya.

Gündüz, İ., Bütün Yönleriyle Karapınar, 1980, Konya

Karadoğan, S., 2000, Karapınar Çevresindeki Farklı Jeomorfolojik Şekiller, Özellikleri ve Turizm Potansiyelleri. Karapınar Sempozyumu, Konya.

Lahn, E., 1940, Konya Mıntıkasının Karst Hadiseleri ve Bunların Ziraat Bakımından Ehemmiyeti. MTA Enstitüsü Mecmua Sayısı1/22, Ankara.

Pekkan, E., ve Bayarı, S., 2005, Konya Obruklarının Oluşumunu Etkileyen Hidrojeokimyasal Süreçler. 58. Türkiye Jeoloji Kurultayı, Bildiri Özleri.

Polat, A.T., 2008, Ekoturizm, Karapınar İlçesi Yakın Çevresi, Konya.

Şahinci,A., 1991, Karst , İzmir